

آریائی

www.ariaye.com

what ariaye site is about

NEWS

REVIEWS

EVENTS

FEATURES

دست اور دہائی
اوپر ای او ز بیگے

نویسنده: پروفسور شرعی جوزجانی

قسمت اول

اوپرا چیست؟

اوپرا یک نوع هنر دراماتیک موزیکال است که از ترکیب چند نوع هنر به وجود می آید و در آن شکل‌هایی از درامه، موسیقی، هنر تصویری و رقص در جریان تمثیل باهم می آمیزند و صحنه واحدی را به وجود می آورند، اما موسیقی در بین آنها نقش پیشاهنگ میداشته باشد. اساس ادبی آن با افاده دراماتیک موزیکال حوادث موجود در متن نمایشنامه، در قدم اول با اشکال موسیقی غنایی تجسم می یابد. احساسات و تلقیات قهرمانان اساساً با اشکال غنایی سولیستها – یکه خوانان تمثیل میشود. بیان ریزیتاتیو در اوپرا یعنی سخنان بدیعی که با آهنگ اجرا و یا دکلامه میشوند، با پیوند دادن اشکال موسیقی غنایی واحد، در جریان دراماتیک موسیقی وظایف مهمی را انجام میدهند. در دسته های غنایی گوناگون (دونفری، سه نفری و غیره)، مناسبات متقابل قهرمانان و حوادث دراماتیک افاده خود را می یابد.

خور (همسرایان، سراینندگان گروهی آهنگ) وسیله توضیح وقایعی است که روی میدهد و به یاری آن صحنه های زندگی مردم تجسم داده می شود.

در اوپرا آرکستر هم جایگاه مهم دارد: با آهنگهای غنایی جور میشود، در بخشهای مستقل آهنگها (انتر اکت - تفریح -، اوورتور، مقدمه و غیره) مضمون وضعیت را توضیح میدهد و در بیان حالات روحی هر صحنه کمک میکند.

اوپرا به صفت یک ژنر هنر در اواخر قرن 16 میلادی در فلورانس (ایتالیا) به وجود آمد و بعد از آن در کشورهای دیگر اروپا راه یافته در جریان پیمودن مراحل تاریخی رشد و انکشاف خود انواع گوناگونی از آن به وجود آمد. در انکشاف و ترقی اوپرا موزیسین های بزرگی چون ویردی، موزارت، بیزی، هندل، چایکوفسکی و دیگران سهم به سزایی گرفته و آثار ماندگاری از خود بجا گذاشته اند.

جالب است که در قرن 18 میلادی در ایجادیات کمپوزیتورهای اروپا به موضوعات مربوط به شرق به خصوص اوزبیکها اهتمام خاص و روزافزونی به وجود آمده و به ساقیه آن در ایتالیا ا. سکرلنتی (1706)، د. پورپوره (1730)، ا. ویوالدی (1735)، ا. ساکینی (1773)، ا. اسپینیسه - اوگلی (1828)، در آلمان ه. هندل (1724) و گ. تیلن (1729) در اوپراهای خود **خاقان بزرگ اوزبیک (امیر تیمور)** را به صفت قهرمان اول برگزیده و مجسم ساخته اند.

این علاقمندی در قرنهای 19 و 20 باز هم توسعه یافته اثرهای مربوط به اوزبیکستان در انگلستان، ارمنستان، بیله روس و روسیه و دیگر کشورها افزایش یافت.

اوپرا در اوزبیکستان

اوپرا در اوزبیکستان در سایه رواج درامه « **چکش اوزبیک** » و نیز تحت تأثیر اوپرای کلاسیک کشورهای خارجی به وجود آمد. در اواخر قرن 19 و اوایل قرن 20 چند تروپ هنری از (گرجستان در سال 1894؛ از ایتالیا، تاتار، روس و آذربایجان در سالهای 1907 - 1915) به تاشکینت به گسترول (سفر) آمده بودند.

از سال 1918 تیاتر اوپرای روس به فعالیت آغاز نمود. در سال 1929 با تشبث محی الدین قاری یاقوبوف تیاتر موزیکال اوزبیک شروع به کار کرد. برنامه نمایشی او اساساً از درامه های موزیکال عبارت بود. نخستین اوپرا هایی که در صحنه این تیاتر به نمایش گذاشته شد، «ایر ترغین» (اثر ای بروسیلوفسکی، 1937) و «نرگیز» (اثر م. مگه مایف، 1938) بود. نخستین تروپ اوپره و بالت اوزبیک در زمینه تیاتر موزیکال اوزبیک عرض وجود کرده، با نمایش اوپرای «بوران» اثر ی. س. واسیلینکو و مختار اشرفی در سال 1939 به فعالیت آغاز نمود.

نخستین اوپراهای اوزبیکی در نتیجه کار مشترک کمپوزیتوران اوزبیک و روس به وجود آمده است. نمونه این ایجاد مشترک را در اوپرا های «لیلی و مجنون» و «گل سره» اثر صادقوف و گلی-ایر (1940) و «اولوغ بیک» اثر کازلوفسکی (سال 1949) میتوان مشاهده کرد. در همین مرحله یک تعداد نمونه های ممتاز - کلاسیک اوپراهای جهانی از جمله «کارمن» اثر ژ. بیزی، «ایوگینی انیگین» اثر پ. چایکوفسکی هم به زبان اوزبیکی در صحنه گذاشته شد. بعد از آن اوپرا های مستقل افسانوی - رومانئیک، تاریخی و لیریک کمپوزیتوران اوزبیک یکی بعد دیگر روی صحنه آمدند، آنها در موضوعات مربوط به زندگی معاصر نیز اثرهای زیبایی آفریدند که اوپرا های «دلارام» و «قلب شاعر» اثر م. اشرفی، «حمزه» (س. بابایف)، «خوارزم قوشیغی - سرود خوارزم» (م. یوسپوف) و غیره از آن جمله میباشند. نخستین اوپرای کمیدی اوزبیک «میسره نینگ ایشی - کارنامه میسره» (س. یوداکوف) در تیاتر برخی از کشورها به نمایش گذاشته شد. «ایریلتاش» اثر س. بابایف نخستین اوپرای مخصوص به کودکان بود.

کمپوزیتوران اوزبیک در سالهای 1970 - 80 به ژنر اوپرا از لحاظ موضوع و مضمون غنا بخشیدند. در همین مرحله در موضوعات تاریخی «منگولیک - ابدیت» (اولوغ بیک موسایف)، «فداییلر - فداکاران» (س. بابایف)، در موضوعات اجتماعی «صداقت» (ق. عبدالله یف)، در رابطه به شخصیت های تاریخی «زیب النساء» (سیفی جلیل)، «علیشیر نوایی» (م. برهانوف) و اوپرا های کمره های دیژیتال چون «ساحله توقنشوو - برخورد در ساحل» اثر ن.

ذاکروف و «آنه قلبی - قلب مادر» اثر ح. رحیموف و غیره به نمایش گذاشته شدند.

بعد از اعلان استقلال، در برابر اوپرای اوزبیک از لحاظ موضوع و مضمون افقهای جدیدی گشوده شد. دیلوگیه اوپرای «هاملت» و «مکبت» که ن. ذاکروف بر اساس غمنامه های شکسپیر از ادبیات کلاسیک جهان آفریده، اوپرای کمیدی ن. ذاکروف بنام «مختاریت» در موضوع مربوط به پرابلمهای اجتماعی کنونی، اوپرای آ. عبدالله یف بنام «وفا»، اوپرای م. بفایف بنام «الفرغانی» در تصویر شخصیت های تاریخی، و اوپرای فلسفی «خطای آغازین» اثر ا. اکبروف، مسیر بعدی انکشاف اوپرا را تعیین نمود.

بعدا در تلقین و افاده مضمون اوپرا به انعکاس دادن ارزشهای معنوی ملی و عموم بشری و افاده هرچه عمیقتر اوضاع مرکب و حالات روحی توجه اساسی معطوف شد. اکنون کمپوزیتوران اوزبیک در آفرینش اثرهای خود به استفاده از میراث موسیقی خلق اوزبیک و عنعنه های اجرای ملی، با افاده هماهنگ با زمان و پیوند دادن ارگانیک آن به وسایط تخنیکی معاصر اهمیت زیاد قایلند.

نقش تیاتر بزرگ نوایی در انکشاف اوپرا

تیاتر بزرگ دولتی اکادمیک علیشیرنوایی که در سال 1929 با تشکیل نخستین گروه هنری به رهبری محی الدین قاری یاقوبوف اساسگذاری شده بود، در انکشاف و تکامل صنعت اوپرا در اوزبیکستان نقش اساسی و تعیین کننده داشته است. از سراینندگان تمارا خانم، حلیمه ناصروا، ظهور قابلوف، بابا رحیم میرزایف، لطفیخان سرمساقوا، از استادان رقص ملی استا عالم کاملوف، مکرمه تورغونبایوا، راضیه کریموا و گوهر رحیموا، از کمپوزیتوران جوان اوزبیک مختار اشرفی، طالبجان صادقوف، از آهنگسازان توخته سین جلیلوفها عضویت گروه مذکور را داشتند. در انکشاف تیاتر موزیکال از درامه نویسها کامل یشین، غلام ظفری و شرف الدین خورشید سهم قابل ملاحظه ای گرفته اند.

تیاتر که به موفقیتهای چشمگیری دست یافته بود، در ماه نوامبر سال 1947 به عمارت شکوهمند جدیدی که در سالهای جنگ جهانی دوم ساخته شده بود انتقال

یافت. در ماه مارچ سال 1948 تیاتر موصوف به نام شاعر بزرگ اوزبیک "علیشیر نوایی" مسما گردید.

تیاتر نوایی به خاطر موفقیت های بزرگی که در ساحة حیات کلتوری کشور به دست آورده بود، در سال 1959 موفق به دریافت عنوان تیاتر اکادمیک و در سال 1966 موفق به گرفتن عنوان تیاتر بزرگ گردید. از سال 1997 به این طرف این مرکز بزرگ هنری به نام «تیاتر بزرگ دولتی اکادمیک اوپرا و باله علیشیر نوایی» یاد می‌گردد.

سالهای 1970-1980 دوران شکوفایی تیاتر نوایی به شمار می‌رود، در صحنه تیاتر اوپراهای "قلب شاعر" اثر مختار اشرفی، "حمزه" اثر س. بابایف، "پتر اول" اثر ا. پتروف، "اوتیلو" اثر ویردی و باله های "توماریس" اثر ا. موسایف، "سهیل و مهری" اثر م. لیوی یف به نمایش گذاشته شد.

تیاتر نوایی بزرگترین تیاتر پیشگام در اوزبیکستان محسوب می‌شود. این تیاتر افتخار ملی و مرکز کشش کلتور تیاتر و موسیقی اوزبیکستان به شمار می‌رود. تیاتر موصوف اولین تیاتر بزرگ دولتی اکادمیک در تمام آسیای میانه بوده و در سطح اتحاد شوروی سابق در مقام سومین تیاتر بزرگ قرار داشت.

بنیاد قوی علمی و هنری تیاتر با داشتن متخصصان برجسته، هنر پیشگان شایسته که در ساحات موسیقی و رقص از مهارت و استعداد عالی برخوردار می‌باشند و نیز کدرهای ورزیده مشخص می‌گردد که عامل مهم شهرت و موفقیت جهانی آن در عرصه اجرای عالی اوپرا و باله های معروف آهنگسازان معروف دنیا گردیده اند.

تیاتر تمام ثروت های ملی و بین المللی میراث موسیقی کلاسیک از جمله اوپرا و بالتهای مشهور موزیسین های بزرگ جهان چون ج. ویردی، ا. آدن، ل. مونکوس، پ. چایکوفسکی و دیگران را در خود جا داده و سبک عالی موسیقی معاصر اوزبیکی را ایجاد نموده است.

تیاتر توانسته در جریان 84 سال فعالیت خود بیش از 400 نمایش به تماشاچیان تقدیم نماید. این نمایشات را بیش از ده میلیون نفر تماشا کرده اند. سالون نمایش برای 763 تماشاچی با دید مناسب در نظر گرفته شده است. در

صحنه این تیاتر هنر پیشگان نامداری چون سوپرانو میسر رزاقوا که شهرت جهانی دارد به کمال رسیده اند و ما در مقاله بعدی در باره او صحبت می کنیم. در فهرست نمایش تیاتر 50 نمایشنامه مختلف از جمله 30 اپرا و 20 بالت از آثار کلاسیک جهان و اوزبیکستان شامل است که از آن جمله اند اپرای کمیدی «میسره نینگ ایشی» اثر سلیمان یوداکوف، اپرای «الفرغانی» اثر م. بفایف، اپرای «دلارام»، بالت «افسانه باستانی افراسیاب» اثر م. اشرفی و بالت «توماریس» اثر اولوغ بیک موسایف.

فعلا در دستگاه تیاتر بیش از 618 کارمند با کار و ایجاد اشتغال دارند.

همچنان کنسرواتور (دانش سرای عالی موسیقی) و انستیتوت رقص و هنرهای زیبا به نام «منان اویغور» در تربیه سراینندگان و نوازندگان برای تیاترهای مملکت نقش اساسی دارند.

منابع:

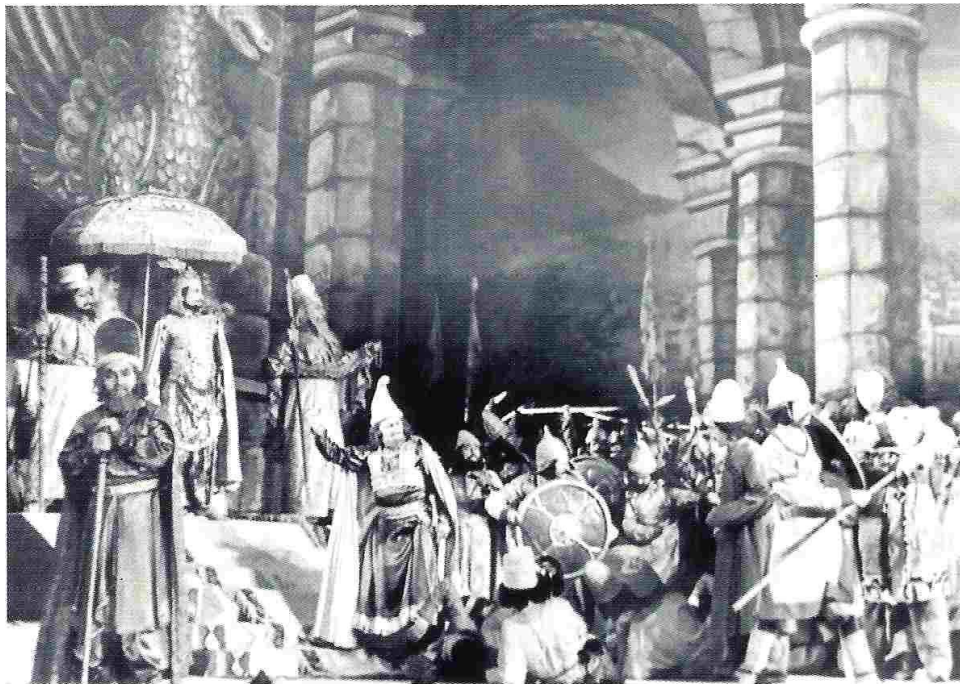
- اوزبیکستان ملی انسیکلوپدیه سی، جلد 7، تاشکینت، سال 2004؛
- مجله «ملاقات»، شماره 5، سال 1991، تاشکینت؛
- آرشیف تیاتر بزرگ اکادمیک علیشیر نوایی؛
- آرشیف اتحادیه کمپوزیتوران اوزبیکستان؛
- صحبت با فضل الدین یاقوبجانوف، سر دایرکتر تیاتر نوایی.

اولین گروه خوانندگان، نوازندگان، ممثلان، رقاصه ها و آهنگسازان اوزبیک که در سال 1929 تیاتر موزیکال را اساس گذاشتند

یک صحنه از اوپرای "تراوی اته" (زن سبک پا) اثر ج. وپردی آهنگساز معروف ایتالیا. در رول اساسی طرف چپ آرتیست خلق اوزبیکستان و قرا قلیاغستان، سوپرانو میسر رزاقوا که شهرت جهانی دارد. در صحنه، هنرپیشگان ی. بگریانسکیه، ش. غفوروف و ن. سلطانوف نیز اشتراک دارند.

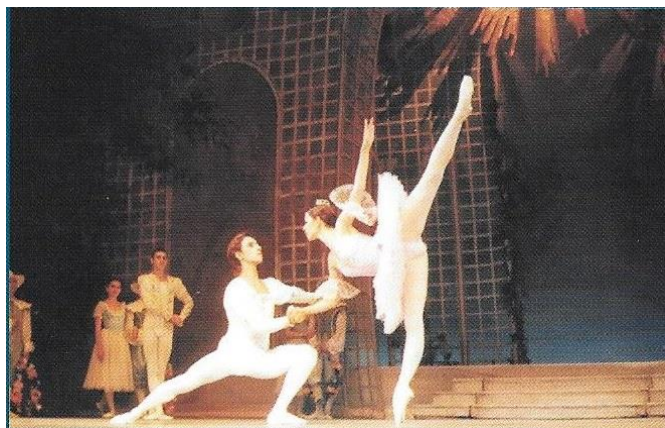

صحنه ای از اوپرای اوزبیکی به نام "دلارام" اثر مختار اشرف

Kommentar [sk1]:

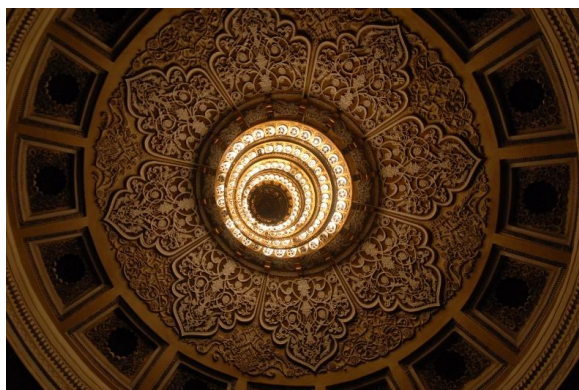

صحنه ای از نخستین اوپرای اوزبیک بنام «بوران»: هنرپیشگان خلق ش.
رحیمو، ب. میرزایف

یک صحنه از باله «زیبای خوابیده» اثر چایکوفسکی در اجرای هنرپیشگان
تئاتر نوایی

در تصویر عنوان مقاله آرتیست خلق اوزبیکستان و قاره قلمباغستان سوپرانو
میسر رزاقوا در اوپرای ویردی ایتالوی.

سقف تالار بزرگ تئاتر نوایی

Kommentar [sk2]: